

ارزیابی اثربخشی رویکرد آموزشی مبتنی بر روش‌های دیداری آیات قرآن کریم از طریق بسترهای مجازی با مطالعه موردی در مدرسه شهید رنجبر عالیشهر^۱

چکیده:

ظهور و بروز همه‌گیری کرونا ضرورت استفاده از بسترهای جایگزین برای آموزش و تدریس بیش از پیش گوشزد کرده است. در عین حال در دسترس بودن و روند رو به گسترش استفاده دانش آموزان از شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی باعث ترغیب در بکارگیری و بهره‌برداری از این فضا شده است. لذا می‌توان گفت ظرفیت بسترهای فضای مجازی در دوره همه‌گیری کرونا و پسا کرونا برای بازمهندسی اجتماعی و تقویت نظام یادگیری بر تصمیم‌گیران حوزه آموزش و پرورش مبرهن گشته است. از طرفی بینایی از جمله قوی‌ترین دالان ارتباطی انسان‌ها با محیط پیرامونی و کسب و تبادل اطلاعات می‌باشد. در همین زمینه می‌توان ادعا کرد درصد بالایی از یادگیری از طریق بینایی انسان و مشاهده اتفاقات رخ می‌دهد. از جمله اصولی و پایه‌ای‌ترین روش تدریس قرآن کریم استفاده از روش‌های نوین دیداری می‌باشد. از این رو در این تحقیق سعی شده است اثر بخشی آموزش قرآن کریم با روش‌های بصری و در بسترهای مجازی و در خلال زمانی پاندمی کرونا به عنوان مطالعه موردی در مدرسه شهید رنجبر عالیشهر در پایه‌های سوم، چهارم، پنجم و ششم مورد بررسی قرار گیرد و با ارائه یافته‌های به دست آمده بتوان آن را در پژوهش‌های بعدی با سایر روش‌های نوین آموزش به بوته نقد سپرد.

کلمات کلیدی: قرآن کریم، روش تدریس، آموزش مجازی، روش یادگیری، روخوانی قرآن، روان‌خوانی قرآن

^۱ هاجر یزدان پناه، سطح دو حوزه، حوزه علمیه الزهرا بوشهر
yazdanpanahfard@yahoo.com

مقدمه و طرح مسئله:

با وجود تعاریف متعدد از آموزش مجازی به طور کلی می‌توان گفت ارائه محتوای آموزشی و تجربیات مدرس به فراگیران است به طوری که این افراد بتوانند در هر نقطه از جهان از آموزش بهره بگیرند. از سوی دیگر روش‌های تعلیمی یکی از مولفه‌هایی است که در امر تعلیم به آن نیازمندیم اما مولفه‌های دیگری نیز در این مهم دخیل اند. شناسایی روش در هر امری ضروری و لازم می‌باشد. در پژوهش حقیقت، روش ضرورت دارد. اگر هیچ گاه هیچ حقیقتی را در باره‌ی هیچ چیز جستجو نکنیم بسیار اولی تر است تا آنکه بخواهیم بدون روش به چنین کاری دست بزنیم (فتح الهی ۱۳۷۸). با این توضیح اهمیت روش در تعلیم نیز به خوبی روش می‌شود. از آنجا که قرآن جامع همه علوم است، چه نیکوست که برای امر تعلیم به خصوص در زمینه تعلیم عقاید – که منشأ تمام عقاید برگرفته از تعلیم قرآن و بعد از آن تعلیم پیامبر (ص) و معصومین (ع) است- از این کتاب بزرگ و آسمانی بهره جست.

یادگیری الکترونیکی به کمک یارانه‌ها از طریق رسانه‌های الکترونیکی ارائه می‌شود ولی در حقیقت می‌توان گفت یادگیری الکترونیکی و آموزش از راه دور بر مبنای روش‌های فناورانه است، به عبارت دیگر محتوای آموزش از طریق صدا، تصویر و متن ارائه می‌شود که با بهره‌گیری از ارتباط دوسویه بین افراد کیفیت دوره آموزشی را سطح اعلی خود می‌رساند.

به طور کلی در قرآن که معجزه‌ی جاوید پیامبر است می‌توان به دو گونه محتوایی و روشی نگریست. به تعبیر دیگر قرآن دارای دو مقام است: مقام شناختاری و مقام روش شناختی. در مقام شناختاری آشنایی با مفاهیم، تعلیم، اندیشه‌ها و تمییز حق از باطل مورد نظر می‌باشد، و اما در مقام روش شناختی، شیوه‌ها، اسلوب‌ها و روش‌هایی که قرآن در حوزه‌های مختلف به کار بسته است مورد بررسی قرار می‌گیرد. پژوهش حاضر ب برگزیدن مقام دوم سعی دارد روش یادگیری دیداری از طریق فضای مجازی قرآن کریم بر روی دانش‌آموزان مدرسه ابتدایی در شهر بوشهر را به بوته آزمایش گذارد.

یکی از پر کار برد ترین کارهای صورت گرفته توسط پیامبر (ص) در زمینه ترویج قرآن کریم، آموزش روش‌های مناسب مفاهیم، تلاوت و حفظ قرآن کریم می‌باشد. به گونه‌ای که برای عموم جامعه قابل فهم و دارای جاذبه باشد. به طوری که در حال حاضر یادگیری قرآن کریم برای شخص، مکان یا زمان خاصی نمی‌باشد و به راحتی هر چه تمام‌تر می‌توان آن را در همه جا و همه لحظات آموخت. از این رو در کشور عزیزمان جمهوری اسلامی ایران از زمان‌های خیلی دور تا کنون آموزش قرآن کریم، در سطح مفاهیم، تلاوت و حفظ روز به روز رو به افزایش بوده و تا کنون هیچ کس نتوانسته است به طور کامل از یادگیری قرآن کریم از ادوار گذشته تا کنون جلوگیری به عمل آید. در گذر گاه‌های از زمان اقداماتی برای کاهش آن صورت گرفته است که پس از چندی باعث رشد چند برابری آموزش‌شان شده است. الحمدلله پس از دوره انقلاب با شکوه جمهوری اسلامی ایران هم که مسیر آموزش و یادگیری از این دریای علم و معرفت بسیار تسهیل تر گردیده است و مشتاقان و آرزومندان در حال حاضر به راحتی و در هر نقطه‌ای از این کره خاکی دسترسی به آموزش و یادگیری قرآن کریم را دارا می‌باشند. از سوی دیگر یکی از برکات انقلاب اسلامی تأسیس مدارس قرآن کریم و همچنین به کارگیری نیروهای متخصص در زمینه آموزش روخوانی روان‌خوانی، مفاهیم و حفظ قرآن کریم در آن‌ها می‌باشند. تا دانش‌آموزان و اولیای محترم به راحتی هر چه تمام‌تر و با خیالی آسوده بتوانند یادگیری قرآن کریم را به فرزندان خود آموزش دهند. همچنین مطالعات گذشته نشان می‌دهد که یادگیری قرآن کریم توسط آموزگاران متخصص در این رشته می‌تواند آسیب‌های جدی در زمینه آموزش قرآن کریم را بسیار کم رنگ نمایند. از طرفی با تأکید فراوان بر یادگیری عمیق و زیبای روان‌خوانی، روخوانی و حفظ قرآن کریم در تمامی دوره‌ها تحصیلی و به صورت ویژه در مقطع ابتدایی متأسفانه با یک بررسی واقع گرایانه مشاهده می‌گردد بسیاری از دانش‌آموزان از خواندن قرآن در مدارس لذت نمی‌برند. بسیاری از آن‌ها در خواندن آیات قرآن کریم دچار مشکلات زیادی می‌باشند که یکی از دلایل، استفاده از روش تدریس نامناسب می‌باشد. آنچه روش تدریس یک آموزگار خوب را با دیگر آموزگاران مورد تمییز قرار می‌دهد تکنیک‌های روش تدریس یا استفاده از چندین روش یادگیری می‌باشد تا بتواند دانش‌آموزان را در سر کلاس مشتاق به یادگیری نماید.

پیامبر (ص) در جهت آموزش و ترویج قرآن کریم آیات نازل شده را اقراء می‌فرمود. اقراء آیات توسط ایشان سه مرحله اساسی اسماع، استماع و اتباع را شامل می‌شود، چنان که خداوند روش آموزش قرآن به آن حضرت را نیز بر همین اساس بیان فرموده است (سوره قیامه / ۱۹)

یکی از روش‌های که باعث شوق و ذوق یادگیری قرآن کریم در دانش‌آموزان می‌گردد روش یادگیری شنیداری و دیداری می‌باشد. هدف اصلی این تحقیق مقایسه تأثیر استفاده از بسترهای آموزش مجازی و روش‌های یادگیری دیداری و شنیداری قرآن کریم بر روی دانش‌آموزان مدرسه ابتدایی شهید رنجبر عالی‌شهر می‌باشد.

یکی از مراحل برنامه ریزی درسی، انتخاب راهبردهای یاددهی-یادگیری و به عبارت دیگر فرآیند تدریس است. انتخاب روش تدریس متأثر از دیگر عناصر قبلی برنامه ریزی است به عنوان مثال مفاهیم و محتوای مختلف، روش‌های آموزش خاص خود را می‌طلبد. لذا در بعضی از نظریه‌های آموزشی، انتخاب روش تدریس به عنوان مرحله‌ای مجزا از جریان برنامه ریزی درسی تلقی می‌شود (علینقی اسرای ۱۳۷۱).

از دیرباز با نزول قرآن یکی از دغدغه‌های همیشگی دین‌داران آموزش آموزه‌های دینی بوده است. در گستره تاریخ در مناطق مختلف جغرافیایی و نزد مکاتب و فرقه‌های متنوع اسلامی، آموزش قرآن با شیوه‌های متعدد و سلیقه‌ای رایج بوده است. با این توضیح ضروری می‌نماید که تئوریزه کردن روش‌های متعدد تجربی آموزش قرآن نیازمند اجرای پروژه‌های پژوهشی در حوزه روش‌شناسی آموزش قرآن است (نادری ابیانه ۱۳۸۰).

فروزنده نوروزی (۱۳۹۷)، چگونگی استفاده از روش‌های متنوع تدریس بر تقویت مهارت روخوانی و روان‌خوانی قرآن را در دانش‌آموزان را مورد بررسی قرار داده است. با توجه به اینکه از جمله اهداف آموزش قرآن کریم، دست یابی به مهارت روخوانی و روان‌خوانی (دوره اول و دوم) می‌باشد، به نظر می‌رسد برخی از دانش‌آموزان در خواندن کلمات و روان‌خوانی مشکل داشتند. دانش‌آموزی که از پیشرفت بالایی برخوردار باشد باید بتواند حروف عربی را بشناسد و به راحتی آیات و عبارات قرآنی را بخواند و در فرایند تدریس حضور فعالی داشته باشد و آیات درسی را روان بخواند، با توجه به ارزشیابی درس قرآن کریم در دوره اول دانش‌آموزان به مهارت روخوانی و در دوره دوم به مهارت روان‌خوانی دست پیدا کنند. این موضوع بسیار اهمیت داشت چراکه آموزش مهارت خواندن از مهم‌ترین اهداف آموزش دوره ابتدایی می‌باشد. و همین مسئله باعث شد تا به‌طور جدی به دنبال حل مشکل این دانش‌آموزان باشیم. ضمن اینکه در دین مبین اسلام هم در آیات قرآنی و روایات معصومین علیهم‌السلام تأکید فراوانی به یادگیری قرآن کریم تأکید شده است.

اولین علتی که به ذهن خطور می‌کند، حرف شناسی و حرکت شناسی است؛ یعنی ممکن است که تصور شود دلیل نارسایی خواندن قرآن، نداشتن شناخت دقیق نسبت به حروف و حرکات و چگونگی تلفظ آن‌ها باشد و برای رفع این مشکل می‌توان قسمت مهمی از وقت آموزش را، صرف شناساندن حروف و حرکات و چگونگی تلفظ آن‌ها نمود که البته شناسایی و آموزش حروف قرآنی در پایه اول و دوم صورت می‌گیرد ولی در پایه‌های بالاتر به جهت آشنایی دانش‌آموزان با تلفظ حروف و کلمات قرآنی، وقت آنچنانی نیاز نیست و وقت آموزش صرف سایر اصول تجوید می‌گردد.

علت احتمالی دیگری که به نظر می‌رسید، این بود که خواندن کلماتی که با حرکات معمولی مانند: فتحه، کسره و ضمه نشانه گذاری شده‌اند، مشکلی ندارد و اشکال در خواندن کلماتی است که دارای حروف ناخوانا یا علائم تنوین و تشدید و... هستند. از تعدادی از دانش‌آموزان کلاس چهارم خواسته شد تا کلماتی را از قرآن کریم که فاقد حروف ناخوانا، تشدید و تنوین بودند، بخوانند؛ سپس از آن‌ها خواسته شد تا اجزای هریک از کلمات را که به صورت جداگانه نوشته شده بود، قرائت کنند. مانند: «مس تض ع فون» سپس

میزان مهارت آن‌ها را در قرائت کلمات یا میزان مهارتشان در قرائت بخش‌ها باهم مقایسه شد و این فرض اثبات گردید که دانش‌آموزان کلمات را بسیار کندتر و ضعیف‌تر از بخش‌های جدا شده آن‌ها می‌خوانند. یعنی سطح مهارت افراد در قرائت کلمات، خیلی پایین‌تر از سطح مهارت آن‌ها در قرائت بخش‌ها است.

دولابی و برهمن (۱۳۹۷)، راهبردهای تدریس مؤثر در آموزش دینی و قرآن ابتدایی را مورد بررسی قرار دادند که به شرح زیر می‌باشد آموزه‌های دینی، از مهم‌ترین عوامل رشد شخصیتی کودکان هستند که دین اسلام اهمیت فراوانی برای آن قائل است. روان‌شناسان نیز امروزه معتقدند که آموزش‌های دین‌داری باید از دوران کودکی آغاز شود تا نهاد کودک رنگ و بوی دینی بگیرد و رفتار او در دوره‌های دیگر زندگی مبنی بر دین‌داری باشد. مقصود از روش‌های آموزش مفاهیم دینی به کودکان، فنون، شیوه‌ها و دستورالعمل‌های جزئی است که اهداف و اصول آموزش مفاهیم دینی را به ثمر می‌رساند و به آن‌ها عینیت می‌بخشد. در واقع، بخش کاربردی فرایند آموزش مفاهیم دینی، شیوه‌ها و روش‌های آن است. به عبارتی، مهم‌ترین و دشوارترین مرحله از فرایند آموزش، تعیین و تشخیص روش‌های آموزش مفاهیم دینی و استفاده و به کارگیری صحیح و مناسب آن، به ویژه برای کودکان می‌باشد. در کتاب‌های دینی و روان‌شناسی، از آثار تربیت دینی و دوران کودکی بسیار سخن گفته شده است؛ از جمله این که کودکی که با خدا آشناست، هیچ‌گاه احساس پوچی نمی‌کند و در جای‌جای زندگی‌اش تکیه‌گاه محکمی خواهد داشت و با همین تکیه‌گاه، در برابر مشکلات استقامت می‌کند. تربیت دینی کودک موجب می‌شود او با والدین خود نیز به خوبی رفتار کند و این موجب افزایش وابستگی به والدین می‌شود مفاهیم دینی اموری هستند که با فطرت کودک سازگارند و نیازی به تحمیل و سخت‌گیری ندارند، سخت‌گیری زمانی است که آموزه‌هایی خلاف خواست فطری کودک به گونه‌ای برای او ترسیم و تکرار شود که آن را بدون فکر و اندیشه بپذیرد. علاوه بر این، مفاهیم و آموزه‌های دینی سهل و آسان، زمینه‌های درونی و انگیزشی لازم را برای کودک فراهم نموده، او را به یادگیری مفاهیم و حقایق دینی علاقه‌مند می‌سازد. چنان که خشونت و سخت‌گیری در امر آموزش مفاهیم دینی، کودک را نسبت به اصل دین و تعالیم حیات بخش آن بدبین نموده، آثار و پیامدهای ناگواری در روحیه لطیف او باقی خواهد گذاشت. بنابراین، رعایت این اصل در آموزش مفاهیم دینی کودک چنان مهم است که ائمه معصومین علیهم السلام در سخنان نورانی خویش والدین را بدان سفارش نموده‌اند. بنابر مضمون روایتی از امام صادق علیه السلام به نقل از رسول مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله، «والدین کاری را که انجام آن برای کودک آسان و ساده است بپذیرند و آنچه را که انجامش بر وی سنگین و غیر قابل تحمل است از او انتظار نداشته باشند»^۱

در این تحقیق سعی شد، مهم‌ترین اصلی که باید در جریان آموزش مفاهیم دینی به کودکان مورد توجه معلمان و مربیان قرار گیرد، اصل آگاهی بخشی است و اصول دیگر نیز با توجه به این اصل مهم و اساسی قابل اجرا می‌باشند. اما در میان روش‌های مطرح شده نیز، آنچه بسیار مهم می‌باشد، استفاده از روش نمایشی در آموزش مفاهیم دینی است. تجربه‌های آموزشی ثابت کرده است مفاهیم و آموزه‌هایی که با استفاده از روش نمایشی آموزش داده می‌شود، علاوه بر سهولت در یادگیری، از جهت کیفی نیز بهتر و پایدارتر است. استفاده از روش نمایشی از روزگاران پیشین در مراسم‌های دینی و اعتقادی نقش داشته و مانند زبانی مناسب برای بیان حالت و ویژگی‌های عاطفی و باورهای اعتقادی به کار رفته است. در جامعه و قبیله‌های ابتدایی، مراسم دینی بیش‌تر با استفاده از روش نمایشی بوده، تا آن‌جا که تاریخچه نمایش و تئاتر امروزی به مراسم و آیین‌های مذهبی باز می‌گردد. به دلیل آن که کودکان دبستانی ظرفیت درک و دریافت حقایق انتزاعی را ندارند، از این رو، با استفاده از روش نمایشی می‌توان آموزه‌های دینی را در قالب‌های قابل مشاهده و به گونه‌ای روشن، آسان و محسوس به آنان آموزش داد.

^۱ وسایل الشیعه، ج ۱۵، ابواب احکام الاولاد، باب ۸۶، ص ۱۹۹.

ابراهیم پور (۱۳۹۸)، روشی نو برای تدریس معارف قرآن و عترت با تأکید بر مراکز نظامی را مورد بررسی قرار داده که به شرح زیر می‌باشد.

در این تحقیق سعی شد روشی نو برای تدریس معارف قرآن و عترت ارائه گردد. نتیجه حاصل از تحقیق این شد یکی از روش‌هایی تدریس فعال که موجب همراهی روح و روان و احساسات فراگیران در تربیت و آموزش می‌شود و معنویت و اخلاق را در دانشجویان تحقق می‌بخشد این هست که در کلاس با اسامی دانشجویان که دارای مفاهیم قرآنی هستند (مانند غفاری، رحیمی، جابری، کریمی، قدسی، عدالت دوست، تقوی، ایمانی، نمازی، امامی، مددی، شمس) موضوعات کلاس را مرتبط کنیم که موجب می‌شود همه دانشجویان به نوعی در یادگیری بهتر مشارکت نمایند و با معانی اسم خود و مفاهیم مرتبط قرآنی آشنا شوند و تواضع استاد را به دنبال دارد و عزت نفس به دانشجو می‌بخشد. و با تحسین و تشویق باعث رقابت بین دانشجویان می‌شود.

اخگر و اوزوردی (۱۳۹۷)، تأثیر روش‌های فعال تدریس و رسانه‌های تعاملی، بر علاقمند دانش‌آموزان به درس قرآن را مورد بررسی قرار داده که به شرح زیر می‌باشد.

بهترین و کامل‌ترین برنامه تربیتی از سوی پروردگار نازل گردیده و در قرآن کریم جمع‌آوری و در اختیار قرار داده شده است و بدون شک انس با قرآن این کتاب زندگی که سرچشمه فیض جمال و کمال الهی است، می‌تواند نیازهای آدمی را تأمین نماید. از آن جا که یکی از مهم‌ترین مأموریت وظیفه‌ی آموزش و پرورش فراهم آوردن زمینه‌های لازم جهت دست یابی به اهداف تعلیم و تربیت اسلامی برای آحاد جامعه است و آموزش قرآن کریم به منظور انس و ارتباط دائمی و بهره‌مندی مادام‌العمر از آموزه‌های حیات بخش آن، جایگاه ویژه‌ای در نظام تعلیم و تربیت اسلامی دارد و توجه جدی به تربیت قرآنی و نیز آموزش قرآن کریم در آموزش و پرورش همیشه به ویژه در سال‌های اخیر از تأکیدات و مطالب مقام معظم رهبری از مسئولان آموزش و پرورش بوده است.

متأسفانه امروزه در اکثر مدارس ابتدایی زنگ قرآن را به عنوان زنگ کمکی برای دیگر درس‌ها قرار می‌دهند و ساعت تدریس قرآن کریم را کم می‌نمایند و به جای آن ساعت تدریس ریاضی فارسی و ... اضافه می‌نمایند. و بیشتر مدیران و آموزگاران در مدارس تأکید می‌نمایند که دانش‌آموزان به خودی خود و در کانون خانواده قرآن کریم را فرا می‌آموزند و علاقه‌ای به خواندن در مدرسه ندارند. و این خود یکی از تعهدات آموزش قرآن کریم در مدارس می‌باشد که دانش‌آموزان با آن درگیر شده و به صورت ترویجی از یادگیری قرآن دوری می‌نمایند. لذا بر آن شدیم تا بتوانیم با روش‌های مختلف یادگیری از قبیل سنتی، شنیداری و دیداری از این فرصت پیش آمده بهترین بازخورد را داشته باشیم.

متأسفانه امروزه در اکثر مدارس ابتدایی زنگ قرآن را به عنوان زنگ کمکی برای دیگر درس‌ها قرار می‌دهند و ساعت تدریس قرآن کریم را کم می‌نمایند و به جای آن ساعت تدریس ریاضی فارسی و ... اضافه می‌نمایند. و بیشتر مدیران و آموزگاران در مدارس تأکید می‌نمایند که دانش‌آموزان به خودی خود و در کانون خانواده قرآن کریم را فرا می‌آموزند و علاقه‌ای به خواندن در مدرسه ندارند. و این خود یکی از تعهدات آموزش قرآن کریم در مدارس می‌باشد که دانش‌آموزان با آن درگیر شده و به صورت ترویجی از یادگیری قرآن دوری می‌نمایند. لذا بر آن شدیم تا بتوانیم با روش‌های مختلف یادگیری از قبیل سنتی، شنیداری و دیداری از این فرصت پیش آمده بهترین بازخورد را داشته باشیم.

بدنه اصلی مقاله:

در این پژوهش داده‌های آن به مدت دو سال از ۱۳۹۸ لغایت ۱۴۰۰ و در مدرسه ابتدایی دخترانه شهید رنجبر عالیشهر جمع‌آوری شده، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبت با مدیران و معاونین مدرسه و کسب اطلاعات اولیه از کمیت جامعه آماری از حیث تعداد کلاس‌ها و تعداد دانش‌آموزان و کیفیت این نمونه از نظر محل زندگی و وضعیت دانش‌آموزان بوده است. جامعه آماری شامل

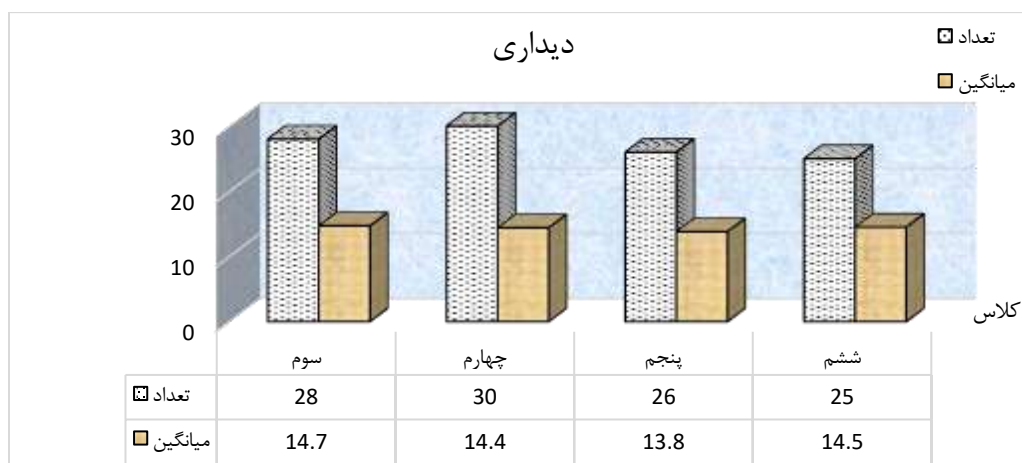
در هر پایه دو کلاس ۲۵ تا ۳۰ نفری می‌باشد که معمولاً در هر پایه یک کلاس نسبت به کلاس دیگر از بنیه علمی بالاتری برخوردار بوده و متأسفانه اغلب دانش‌آموزان برآمده از خانواده‌های با مشکلات اقتصادی و اجتماعی فراوان بودند. از جمله مصائب مشاهده شده بی‌اطلاعی والدین از وضعیت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان بوده است. این وضعیت بغرنج به گونه‌ای بوده که می‌توان گفت حتی برخی از والدین از ساعات کلاسی دانش‌آموزان اطلاعی نداشته و حتی گاهی رفت و آمد دانش‌آموزان از خانه به مدرسه و بالعکس نیز فاقد هرگونه کنترلی بوده است.

برای بررسی وضعیت کلی توانمندی دانش‌آموزان در روش‌های تدریس دیداری در کلاس‌های مختلف مدرسه ارزیابی اولیه صورت پذیرفت و نتایج برای روش‌های تدریس دیداری مطابق جدول ۱ می‌باشد:

جدول ۱. نمرات ارزیابی اولیه تدریس به روش دیداری برای کلاس‌های سوم تا ششم

شاخص آماری / پایه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار
سوم	۲۸	۱۴/۷	۱/۶۴	۰/۴۱۲
چهارم	۳۰	۱۴/۴	۱/۷۹	۰/۲۹۷
پنجم	۲۶	۱۳/۸	۱/۴۷	۰/۳۵۱
ششم	۲۵	۱۴/۵	۱/۲۹	۰/۲۲۹

نمایش ستونی مربوط به نمرات ناشی از ارزیابی در روش‌های تدریس دیداری به ترتیب در شکل ۱ آورده شده است.

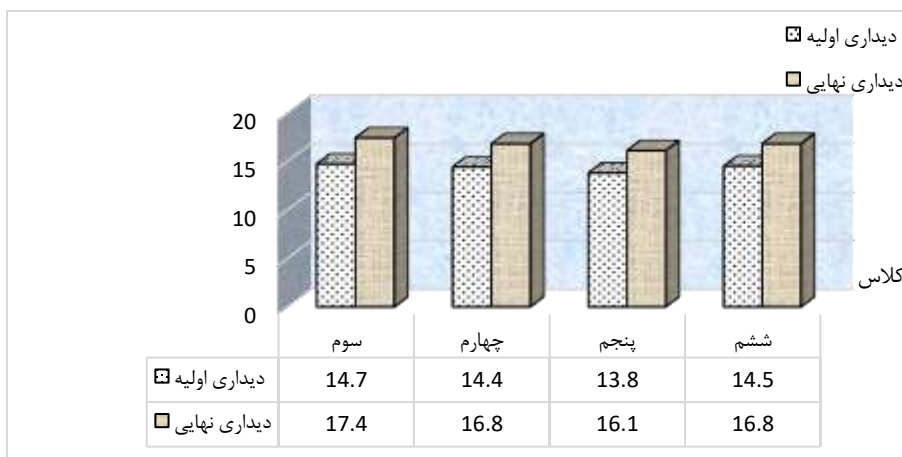
شکل ۱. اثربخشی روش آموزش دیداری در ارزشیابی اولیه دانش‌آموزان

پس از گذشت پنج ماه و تثبیت روش تدریس مجدداً از دانش‌آموزان همان کلاس‌ها ارزشیابی به عمل آمد و این بار شاخص نمرات دانش‌آموزان به عنوان معیاری برای سنجش مهارت آنان در یادگیری و اساس این پژوهش بکار گرفته شد که نتایج آن بر حسب روش دیداری به ترتیب برای کلاس‌های سوم تا ششم در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲. نمرات ارزیابی نهایی تدریس به روش دیداری برای کلاس‌های سوم تا ششم

پایه	شاخص آماری	تعداد	میانگین
سوم		۲۸	۱۷/۴
چهارم		۳۰	۱۶/۸
پنجم		۲۶	۱۶/۱
ششم		۲۵	۱۶/۸

همان‌طور که در جدول ۲ آمده است، بهبود وضعیت دانش‌آموزان کاملاً مشهود بوده است. این موضوع به ویژه مقارن با جا انداختن کاربرد فضای آموزش مجازی برای دانش‌آموزان با تلاش محقق بوده است. همچنین با استمداد از روش‌های نوین آموزشی بکار گرفته شده به نظر رخدادی قابل انتظار بوده است. تقریباً در تمام پایه‌ها افزایش محسوس نمرات دانش‌آموزان مشاهده می‌شود. نمایش ستونی مربوط به نمرات ناشی از ارزیابی نهایی در روش تدریس دیداری به ترتیب در شکل ۲ آورده شده است

شکل ۲. نمرات ارزیابی اولیه و نهایی تدریس به شیوه دیداری

مقایسه نهایی کارکرد روش‌های تدریس به شیوه آموزش مجازی بصری حاکی از آن است که دانش‌آموزان از نظر یادگیری با استفاده از روش‌های دیداری رفتار آموزشی قابل قبولی از خود نشان داده‌اند.

نتیجه‌گیری:

در این پژوهش سعی بر آن بوده است اثربخشی روش‌های دیداری و با بهره‌گیری از امکانات و ظرفیت‌های فضای مجازی بر آموزش قرآن کریم تحقیق شود. از این رو تلاش شده است تا با برانگیختن رغبت دانش‌آموزان به استفاده آموزشی از فضای مجازی و تبیین روش یادگیری دیداری ارزیابی ایشان بر پایه درس قرآن آزموده شود. از طرفی دیگر بتوان درک بهتری از ویژگی‌های یادگیری دیداری بر پایه آموزش مجازی نسبت به روش‌های سنتی ایجاد کرد. یادگیری بر پایه روش‌های سنتی در شرایط تهدید همه‌گیری کرونا مقدور نبوده ولی در عین حال خود به فرصتی تبدیل شده که بتوان در این موقعیت ضعف زیرساخت‌های نوین آموزشی را جبران

کرد. در یادگیری دیداری تثبیت مفاهیم و تصاویر بیشتر نمود پیدا می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان داد یادگیری دانش‌آموزان از طریق روش‌های دیداری به مراتب مؤثرتر از روش شنیداری است تا جایی که مثلاً در پایه سوم این موضوع تا تفاوت سه نمره می‌تواند تحقق پیدا کند

فهرست منابع و مآخذ:

- ابراهیم فتح الهی، ۱۳۷۸، **متدلوژی رشته الهیات**، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۷-۱۸
- داود ابراهیم پور، ۱۳۹۸، **روشی نو برای تدریس معارف قرآن و عترت با تأکید بر مراکز نظامی**، همایش ملی گام دوم انقلاب اسلامی، رسالت دانشگاه‌ها.
- علینقی اسرای، ۱۳۷۰، **مبانی برنامه‌ریزی آموزش و درسی**، دانشگاه تربیت معلم تهران
- فروزنده نوری، ۱۳۹۷، **چگونه توانستم با استفاده از روش‌های متنوع تدریس، مهارت روخوانی و روان‌خوانی قرآن را در دانش‌آموزان افزایش دهم؟**، کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.
- مریم اخگر و محمدباقر فرقانی اوزوردی، ۱۳۹۷، **تأثیر روش‌های فعال تدریس و رسانه‌های تعاملی، بر علاقمند دانش‌آموزان به درس قرآن**، کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.
- مریم عباسقلی دولابی، مریم برهن، ۱۳۹۷، **راهبردهای تدریس مؤثر در آموزش دینی و قرآن ابتدایی**، کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- مریم معتمدی نیا و زهرا پیروزی، ۱۴۰۰، **نقش تجارب معلمان در تدوین شیوه‌های تدریس صحیح جهت یادگیری بهتر دروس قرآن و دینی**، کنفرانس بین‌المللی دین، معنویت و کیفیت زندگی.